

УДК 821.2

ББК 83.3 (4УКР)

Український православний релігійний світогляд Тараса Шевченка в житті і творчості

Бо кожне дерево добре родить добрі плоди, а дерево зле родить плоди лихі. Добре дерево не може родити плоду лихого, ані дерево зле – плодів добрих родити! Мт. 7.17-18.

У статті розглядається світосприймання Тараса Шевченка, особливості формування релігійного світобачення, що відбилось на характері естетичних шукань у процесі моделювання художньої картини світу. Біблійні образи мали вплив на естетичну концепцію людини митця, його етику та поетику.

Ключові слова: православ'я, релігійний світогляд, естетичні шукання, мораль, етика, гуманізм, образ, поетика

Тарас Шевченко (1814 – 1861) – національний Пророк для нашого народу, якого послав Бог, щоб Його думки про майбутнє сказати устами поета. Коли Господь не хоче знищити, врятувати народ посилає йому Пророка, саме національним пророком для України був, є і буде Тарас Шевченко [Рожко 2012: 15]. Він був поетом, письменником, художником, науковцем, іконописцем, але насамперед – Пророком України: Не смійтеся, чужі люди! / Церков – домовина / Розвалиться... і з-під неї / Встане Україна / І розвіє тьму неволі. / Світ правди засвітить, / І помоляться на волі / Невольничі діти!» [Шевченко 1952, 2: 168].

Ці слова з вірою і певністю, що Україна встане з московської домовини, відродиться міг сказати лише національний Пророк з великою вірою до Бога, України, свого народу і ту віру в Боже Провидіння Тарас Шевченко передав усім нам як незаперечний факт, який має обов'язково здійснитись. В цьому є ота правда і воля, як вища об'ява Божа і сила, яка тримала у вірі, надії цілі покоління нашого народу і ця віра в українську Україну, передану нам національним Пророком, живить і надихає нас.

Віра національного Пророка в Боже Провидіння над Україною і її воскресіння звучить в усіх творах Тараса Шевченка, ім'я Творця і Вседержителя згадано 758 разів і посилення на Бога –

це внутрішнє покликання його душі, його глибокої віри, християнського українського православного світогляду. Наголошуємо, саме українського православного! Власне, звідки ж тоді український православний світогляд прийшов до Великого Кобзаря і Національного Пророка, виникає запитання. Прийшов той світогляд з глибини душі українського народу, яка в усі віки була глибоко побожна, і час життя Тараса Шевченка був такий, що та велика побожність виразно була видна в усьому житті. Родина Національного Пророка, рідні, близькі, власне, весь народ жили з Богом в душі і серці, тому він і пішов з своїм народом, а його світогляд – широко український, православний – найбільший скарб поетового народу і його самого.

Тому і мова Шевченкових творів, – писав митрополит Іларіон, – богобійна, мова лагідна й тиха. І в цьому була її велика сила: народ легко сприймав її душею й серцем як свою! Дуже часто Шевченкова мова постільки чесноту релігійна, що переходить у мову святу та в науку церковну. Такої тихої святої мови ніхто другий поза „Кобзарем” нам не дав! [Іларіон 1964: 9].

Для прикладу наведемо історичну поезію «У неділеньку у святую», яка не лише наближена до народних дум, але й своїм національним релігійним духом, вишуканим чуттям у змалюванні історичної години вибору гетьмана. В цій поезії Тараса Шевченка бачимо його глибокий український православний світогляд, знання церковної обрядовості, вміння передати все це в поетичній формі, завдяки якій ми відчуваємо не лише урочистий настрій, ми відчуваємо музику у висловах, мелодію церковного пісенспіву: «У неділеньку у святую, / У досвітню годину, / У славному – преславному / Місті Чигирині, / Задзвеніли в усі дзвони, / З гармати стріляли, / Превелюбную громаду / Докупи скликали. / З святими корогвами / Та з пречистими образами / Народ з попами / З усіх церков на гору йде, / Мов та Божа пчола гуде. / З монастиря святого / У золоті, аж сяє, / Сам архімандрит вихожає, / Акафіст читає, / Поклони покладає» [Шевченко 1952, 3: 168].

Релігійний світогляд, як і релігійний стиль душі поета-Пророка, його думання, а релігійний стиль «Кобзаря» полягає в тому, що поет в ньому вживає не раз слова Бог, Господь, Божий, Святий і в «Кобзарі» все життя героїв пов'язане, як і самого Тараса Шевченка, з Богом, від народження до могили. Усе в цьому

безсмертному творі Національного Пророка українське, православне, релігійне, все описано з погляду віруючого українського православного християнина. Тому й «Кобзар» – це глибоко релігійний, твір.

Як і весь народ український закутий в бездуховні ланцюги ганебного московського рабства, залишався глибоко побожний, таким же набожним був і його поет-Пророк. І оті ганебні фізичні бездуховні пута московського рабства скували тіло народне, одначе душу українського народу, душу поета вбити вони не змогли.

З опису життя Тараса Шевченка бачимо, що молодий Тарас з дитинства був релігійний: таким виховався в своїй родині, до храму Божого ходив з найменших літ і полюбив всією душею урочисті Богослуження, обряди, звичаї, традиції українського православ'я, зовнішню і внутрішню окрасу церкви. І перші уроки малого Тараса були релігійні в дячка, Святе Письмо він чув у святині, сам читав і любив його і воно залишило в його житті і творах глибокі сліди, був, пізніше, перекладачем його на рідну мову [Лларіон 1964: 7].

У своїй повісті «Княгиня» Тарас Шевченко про це залишив такі свідчення: «Я знав мало не весь Псалтир з пам'яті, і читав його, як казали слухачі, виразно, цебто голосно» [Шевченко, 3: 161]. Псалтир – найпоетичніша книга всього світу, і вона справляла велике враження на молодого Тараса. Великий вплив Псалтиря поруч з українською піснею, думою започаткували, виховали поетову музу, на них духовно зріс сам Тарас Шевченко і той великий дух у його «Кобзарі». На Псалтирі виріс Шевченко і його «Кобзар», писав митрополит Лларіон. Він же його й перекладав. Так само залюбки читав і всю Біблію, а особливо Книги Пророків. Слідів Святого Писання в творчості Шевченка – повно. Своєю істотою поет схильний був до підвищеної релігійності, і все його оточення було таким.

Наслідками релігійного виховання наповнилась уся Шевченкова душа, усе його думання. Власне свій спосіб думання він повно переніс у «Кобзар». І не міг не перенести, бо «Кобзар» – найінтимніший твір в українській літературі [Лларіон 1964: 7 – 8]. Як відзначив відомий дослідник Шевченкового життя Павло Зайцев, свій український православний релігійний світогляд

передали малому Тарасу дід Іван, батько Григорій, які були розумними й письменними. «Грицько Шевченко, батько Тарасів, – читаємо в історичному джерелі, – був людина розумна і письменна. По святах – особливо, мабуть, зимовими місяцями – читав він уголос «Минею». Книга ця була серед письменних людей на Україні дуже популярна. Але вразливого хлопця слухання писаних урочистою церковною мовою оповідань про святих мучеників, що, не вагаючись, віддавали життя своє за Христову віру, про євангельські події, розцвічені повними живої поезії народними апокрифічними мотивами, відкривало давній світ, світ далекий, але повний жахливих подій і чудес та зворушливих, осяяних моральною красою, образів – світ героїчних змагань [Зайцев 1994:16 – 17].

Цей відомий дослідник життя і творчості Тараса Шевченка стверджує, що малого Тараса, коли йому було вісім з половиною років, батько послав до школи і посилати дітей за знаннями до школи була традиція цілого роду поета, а саму школу, методи, предмети навчання знаходимо в науковій розвідці цього шевченкознавця: «У шкільній хаті тій, у всю її довжину, стояв один довгий стіл, за яким і тулилися всі учні, а кому з них місця не ставало, ті й на долівці сідали. Ніби й не мудра і не складна була тодішня дяківська наука на Україні – «граматика» й «часловець» (тобто буквар і часослов), читання Псалтиря, наука письма та трохи «лічби», себто арифметики, але пройти цю школу фактично нелегко було, бо на перешкоді ставала тодішня традиційна, по суті своїй дика метода, за якою треба було весь буквар на пам'ять витвердити – усі комбінації складів за назвами всіх церковно-слов'янських літер» [Зайцев 1994: 19].

Але малий Тарас з гідністю пройшов ту школу у дяка, опанував дуже добре науку, засвоїв всю її у повному обсязі. Навчився читати, молитов, вивчив Псалтир, а пізніше, коли наймитував у місцевого Кирилівського священика о. Григорія Кошиця доповнив свої знання і по вечорах повторював псалми і життя святих [Зайцев 1994: 28]. І ті молитви дитячих, юнацьких років були з Тарасом Шевченком все його життя. У своєму листі до приятеля Броніслава Залеского, напередодні свого визволення з заслання знаходимо: «Беру Тебе з обіймів Твоєї щасливої матері й певного чудового ранку молимося з Тобою перед образом Божої

Матері Остробрамської». Власне, всі поетичні, прозові твори, твори, листи, щоденникові записи нашого Національного Пророка написані ним в ім'я Бога, України, рідної церкви, свого народу з молитвою на устах.

Перебуваючи в засланні, Тарас Шевченко ніколи не розлучався з Святим Писанням, і саме Слово Боже зігрівало його душу у тяжкі хвилини розпачу і відчаю. Його думки завжди в такі хвилини ішли до українського Єрусалиму в якому золотом своїх бань сяють храми Божі: «дивлюся, – / Мов на небі висить / Святий Київ наш великий! / Дивом дивним сяють / Церкви Божі, ніби з Богом / Самим розмовляють» [Зайцев 1953: 165: 165]. Святий Київ... Церкви Божі... – ці думки нашого Пророка переконливо свідчать про те, що національні святині, святощі Золотоверхого Києва, сам Святий Київ був для Тараса Шевченка українським Єрусалимом, центром національного духу, святого українського православ'я.

В «Кобзарі» Тараса Шевченка Бог в усьому і всюди, але Національний Пророк бачив нашу давню святу православну українську церкву як національну, автокефальну і підтвердженням цього є слова поета: «О милий Боже України, – не дай пропасти на чужині!» У слова «О милий Боже Україн», – слід бачити свою національну Українську Православну церкву. [Іларіон 1964: 18]. В Україні, українському козацтві Богородиця, Пречиста Божа Мати, завжди була Заступницею, Покровителькою і такою її в душі мав Тарас Шевченко. Глибока шана Поета до Пресвятої Богородиці – Заступниці України часто згадана в «Кобзарі».

«Богородицю, Матір Божу Шевченко часто згадує в «Кобзарі» – він її повно й щиро шанує, як православний. Мати Божа сильно шанується в Україні з глибокої давнини, пройняла все народне життя, і ця пошана істотно входить і до Шевченкового релігійного стилю. Шевченко добре знав переказ про плач – сльози Богородиці, коли вона заступилася за Україну. «Не плакала б Матер Божа в Криму за Україну» – це була велика подія, про яку вся Україна тоді говорила, – писав Митрополит Іларіон» [Іларіон 1964: 22]. Заступництво Божої Матері знаходимо в «Кобзарі» за Україну, козаків, гетьмана Полуботка: «Умивались небожата / Дрібними, гіркими... / Аж поки та Матер Божа / Заплакала з ними. / Заплакала Милосерда / Неначе за сином / І Бог зглянув на ті сльози

/ І на Україну: / За козацькі і за тії / Пречистії сльози / Побачив Петра, побив ката / На наглий дорозі» [Шевченко 1953, 3: 134].

Українські Кобзарі відвічні співці України у Шевченкових творах оспівують з глибокою шаную Бога, наше минуле і тогодня, Святих Мучеників і праведників рідної церкви і народу. За переконаннями Національного Пророка Тараса Шевченка українці, бо саме до них були звернені слова «Кобзаря», скрізь і в усьому у світі життя з Богом і для Бога, а для Бога, значить для України, Української Православної церкви, рідного народу. Поет глибоко і всесторонньо описав у «Кобзарі» рідну Православну церкву і церковне життя: обряди, звичаї, традиції. «Церковне життя в «Кобзарі» представлено повно, – знаходимо в історичних джерелах. Українці віки вічні істотно люблять свою церкву, і біла церковиця стала традиційною в Україні, і була глибоко шанована і за Шевченкового часу. Українська Церква сильно підтримувала релігійне життя» [Іларіон 1964: 36].

В «Кобзарі» знаходимо повне церковне українське православне життя, згадано всі православні Таїнства, всі православні Треби, всі Відправи: хрещення, сповідь, причастя, шлюб, похорон і т.д. Українські православні служби Божі і церковні обряди, глибока віра в позагробне життя, глибоке шанування святих і свят в Україні: Треба буде / Акафист найняти / Миколаєві святому / Й на часточку дати, – / Бо щось Марко забарився... / Може, де в дорозі / Занедужав, сохранны Боже!» [Іларіон 1952, 2: 107].

Свята в Україні від віків глибоко шанувалися, святкуються і їх всією своєю душею сприйняв і передав Тарас Шевченко, сприйняв українською душею і передав своє національне православне їх розуміння нам через свою творчість. А в „Кобзарі” знаходимо: Великдень, Зелені свята, Спаса, Маковія, Покрови і т.д. В народному розумінні знаходимо в «Кобзарі» глибоку віру в позагробне життя, у «той світ», і в Тараса Шевченка «той світ» – наступний після земного життя, віра поета у Страшний Суд: «на той останній Страшний Суд мерці за Правдою встають», або: «Не вставать з чужої домовини, на Суд Твій Праведний прибути», тобто він мав на увазі не з московської, а з своєї рідної української домовини, яку опускали в землю рушниками, відспівували похоронні піснеспіви, а на могилі над упокоєним ставили хрест,

інакше і похорон не був, свій рідний, український, православний, бо то велике нещастя, коли: ніхто хреста не поставить і не пом'яне».

І за звичаєм і наукою Української Православної церкви, наголошував Тарас Шевченко, упокоєного потрібно церковно поминати, конче молитися за спокій його душі. І знаходимо в «Кобзарі» як мати з сльозами на очах звертається такими словами до дочки: хто без тебе грішну душу поминати буде. Особливо за мертвих, як і вчила віками наша свята Православна церква, потрібно молитись у свята, щоб Господь простив грішникам їх провини, тому то й Максим-москаль (солдат) «в неділю або в Свято і за її грішну душу Псалтир прочитає». А вся українська православна церковна наука, яку дотримував нам Національний Пророк, вчила про упокоєних саме так як знаходимо в «Кобзарі» «Ой полетить, гайворони, / До батечка, та скажіте, / Щоб Службу служили, / Та за мою грішну душу / Псалтир читали. / Щире серце молоде / Може, Господи, мене / В своїй Молитві пом'яне. / І це молитовне поминання померлих постійне, вічне – писав митрополит Іларіон, бо в Україні завжди старанно поминали померлих: «Шкандибає на вдовину / Пустку подивитися. / Сяде собі у садочку, / І вдову згадає, / І за її грішну душу / Псалтир прочитає» [Кобзар 1953, 3: 154].

Прощі по святих місцях, до храмів Божих, монастирів Києва, Почаєва були складовою частиною споконвічно у наших предків, які жили за заповідями Божими і наукою Святої Української Православної церкви. Тому побожні вірні робили прощі до святих місць, саме ходили пішки, навіть як писав поет «шкандибала», тобто ходили на прощу пішки навіть каліки: «А наймичка шкандибає, / Поспішає в Київ. / Прийшла в Київ, не спочила: «У мішанки стала, / Найнялася носить воду, / Бо грошей не стало, / На акафист у Варвари» [Шевченко 1953, 3: 105]. Такою прочанкою бачимо і Ярину в поемі «Сліпий»: «У Києві великому / Всіх святих благала; / У Межигорського Спаса / Тричі причащалась; / У Почаєві святому / Ридала-молилась» [Шевченко 1953, 3: 133]. Такі замальовання прощ до святих місць України, святого українського православ'я міг зробити лише поет з глибокими святощами власної душі, українським православним світоглядом, глибоко віруючий, у творах якого навіть Варнак

(каторжник) пізнає Бога, кається за вчинені гріхи, перероджується душевно під час прощі в Києві: «Дивлюся я, а сам млію, – / Тихо задзвонили / У Києві, мов на Небі / О Боже мій Милий, / Який дивний Ти! Я плакав, / До полудня плакав, / Та так мені любо стало: / І малого знаку / Нудьги тої не осталося, / Мов народився!» [Шевченко 1953, 3: 165].

Тарас Шевченко вчив любити Бога в повному сенсі всього вислову, тобто особисто бути Йому відданим, Йому молитись і бути вдячному за все те, що Бог, ніби, тій людині посилає. Така утилітаристична любов нічого не варта. Любити Бога в реальному житті особисто, а в той самий час утискувати, зневажати й переслідувати своїх підлеглих, свій нарід – це значить творити ще більше зло супроти Бога» [Шевченко 1952, 2: 245]. Справжня й найвища любов до Бога у Тараса Шевченка – це любов до найменшого брата і в служінні йому, бо любов до свого народу і є любов до Бога, а служити своєму народові, тим самим служити Богові – таку найглибшу проповідь – заповіт випливає з «Послання».

Таке українське православне світоглядне переконання впливало в поета не тільки із засади, що любов до Бога має бути чинною, але й з цілого його релігійно-філософського світобачення: «Умийтеся! Образ Божий / Багном не скверніте! / Не дуріте дітей ваших, / Що вони на світі / На те тільки, щоб панувати. / Бо невчене око / Загляне їм в саму душу / Глибоко, глибоко!..» [Шевченко 1952, 2: 149]. Під словами «невчене око» поет розумів саму душу глибоко побожного українського народу, саму українську націю. «Невчене око» народу – це око самої душі народу, – писав доктор Леонід Білецький, – його безпосередньої природности, тієї природности, що пливе від самого Бога, той «образ Божий», що живе в ньому, та його глибока міфологічна віра... Кожна людина стане людиною і підлягатиме тільки Богові, і тоді нарід усвідомлений звільниться й визволиться [Шевченко 1952, 2: 246].

Одною з головніших думок православного українського світогляду Тараса Шевченка було – любити Бога і Україну, вона лягла в основу всієї творчості поета як також в «Книгах битія українського народу», укладеної членами Кирило-Мефодіївського братства: «І не любила Україна ні царя, ні пана, скомпонувала собі козацтво, есть то істее братство, куди кожний пристаючи, був

братом других – чи він був преж того паном, чи невільником, аби християнин, і були козаки між собою всі рівні, і старшини вибирались на раді і повинні були слугувати всім по слову Христовому, і жодної помпи панської і титула не було між козаками... і постановило козацтво віру святу обороняти й визволяти ближніх своїх із неволі» [Шевченко 1952: 246 – 247].

Молитва до Бога за Україну, за український, інші поневолені Москвою народи залишалася наріжним каменем релігійного православного світогляду Великого Кобзаря. Поет повчав: Не журися, сподівайся, та Богу молися! Молись тільки Богу!, а всеукраїнська православна молитва до Бога звучить в поетовому діалозі з Україною в елегії «Розрита могила». Діалог цей глибокий думками і надзвичайно трагічний по змісту. По стилю – це є плач матері України над її дітьми, тобто над закованими в московські пута рабства українського народу, а нижче наведеними словами він наголосив, що Україна – вічно християнська держава і молитва до Бога в неї завжди на устах, тобто на устах її синів і дочок: «Чи ти рано до схід сонця / Богу не молилась? / Чи ти діточок не певних / Звичаю не вчила? / Молилась, турбувалась, / День і ніч не спала, / Малих діток доглядала, / Звичаю навчила» [Шевченко 1952, 2: 87].

Глибока віра поета і всіх українців, інших народів поневолених Москвою молитвою до Бога лежить в основі ідеї політичної поеми «Кавказ: «Ми віруєм Твоїй силі / І Духу живому. / Встане правда, встане воля, / І Тобі одному / Помоляться всі язики / Во віки і віки». Вселюдська християнська віра з її Божими заповідями, серед них: Не убій! Люби ближнього як самого себе і інші, лягли в основу українського православного світогляду Тараса Шевченка, поет переконаний що помоляться всі язики, тобто вільні народи кожен своєю мовою будуть славити Творця й Вседержителя бо Він завжди на стороні гноблених, покривджених: « Вам, лицарі великі / Богом незабутні! / Борітеся – поборите: / Вам Бог помагає! / За вас правда, за вас слава / І воля святая [Шевченко 1971 3: 142 – 143].

Отже, молитва до Бога – це високоважливе признание Тараса Шевченка про конечність Молитви для кожного православного українця, християнина перед сном, після сну, перед дорогою, перед кожною справою, яку зачинаєш. Високоідеологічна

щодо Молитви поета його історична поема «Буває в неволі інколи згадаю», в якій він картає себе, що заснув не помолившись: «Та оце й наткнувся на таке погане, що так і заснув, Богу не помолившись...», а звідти не лише сон важкий...приснився, а й наявність українська: могила в степу – саркофаг української нації, України похованої в тій могилі, її героїчне минуле – начинені козацькими трупами могили, і на Великдень у час Служби Божої козаки виходять із них, тобто під час молитви за спокій душ полеглих воскресають, як Месія встають козаки з могил. А моя прекрасна, могутня, вольнолюбива Україна туго начиняла своїм вільним та ворожим трупом незліченні величезні могили, – писав Тарас Шевченко. Вона своєї слави на поталу не давала, ворога гнобителя під ноги топтала й вільна, не розтлінна вмирала. От що означають могили й руїни. [Шевченко 1971, 3: 287]. І саме молитва, на переконання Тараса Шевченка, воскресить Україну, як полеглих за її волю козаків із могили на Великдень. За основу українського православного світогляду Національного Пророка покладено глибоку віру в основі якої наша щира Молитва до Бога, вислухавши яку, Господь дарує волю Україні, нащадкам волелюбних козаків.

Як заповідь-молитву українцям на всі віки написав поет, сидючи в тюрмі-казематі в Петербурзі 30 травня 1848 року свої переконливі думки: «Свою Україну любіть / Любіть її й во время люте, / В останню тяжкую минуту / За неї Господа моліть!» Наш Національний Пророк у своїй творчості, в усьому своєму житті дошкульно і в'їдливо висміював безбожників-атеїстів, сучасних йому і майбутніх, тих майбутніх, які принесли в Україну звірячий атеїзм московських більшовиків. Називає їх пребезумними: Пребезумний у серці скаже, що Бога немає, в беззаконії мерзєє, не творить блага («Давидові псалми»). Саме таким твором в якому полягає гнів поета проти атеїстів і їх атеїстичних повчань був релігійно ліричний вірш «Давидові псалми». Десять із них написані 17 – 19 грудня 1845 року, одинадцятий в 1859 року. Взурався поет на Давидових псалмах з Біблії, тому й назвав їх так.

Поет пізнавав Правду і пізнав Правду Божу, пізнав що вона лише одна на світі, тому й чистим своїм серцем виспівав «Новий псалом» про визволення України, рідного православного народу з неволі лютого ворога. Про це бачимо з першого рядка першого

«Давидові псалми»: «Блажен муж на лукаву / Не вступає раду, / І не стане на путь злого, / І з лютим не сяде; / А в законі Господньому / Серце його й воля / Навчається, / І не встануть з праведними / Злії з домовини; / Діла добрих оновляться / Діла злих загинуть. [Шевченко 1952: 173].

У цих рядках Тараса Шевченка бачимо, як він духовно високо піднісся, як зріс і поглибився його релігійний український православний світогляд, в якому домінує виключно Розмова, тобто Молитва з Богом, і що саме в Законі Господньому вся духовність в якій не має місця егоїзму, лукавства і злобі, а закон Божий, тобто релігійна і моральна сила народу, його особисто є основним критерієм свободи і незалежності України і хоче чи не хоче лютий ворог, але завжди зверху саме Божа Правда, Його воля: «Колись Бог нам верне волю, / Розіб'є неволю. / Возхвалимо Тебе, Боже, / Хваленієм всяким».

Центральне місце серед псалмів займає псалом XLIII. Він не лише є переспівом відомого псалма Давидового, а й повне своєрідне в релігійному переживанні потрактування думок самого поета: думок історичних і політичних. Він перед Богом стверджує, що саме Господь вже раз «розв'язав» руки рідному народу, звільнивши його з польської неволі і своїми молитвами за це звільнення Україна дякував Господеві і в Божому добрі народ відпочив славлячи за це Творця: «Як рукою / Твердою Своєю / Розв'язав Ти наші руки / І покрити землею / Труп ворожі, і силу / Твою возхвалили / Твої люди і в покої, / Слав'я Господа!»

Але український народ, як і народ Ізраїля, не виконував сповна Заповідей Божих і тому: «А нині / Покрити еси знову / Срамотою свої люди, – / І вороги нові / Розкрадають, як овець, нас / І жеруть!... Без плати / І без ціни оддав еси / Ворогам проклятим» [Кобзар 1952: 174]. І тому Господь, за релігійним світоглядом Тараса Шевченка, відвернувся від рідного народу і віддав у московську наругу в неволю, в якій «розкрадають, як овець нас і жеруть» Саме ця друга по польській, московська неволя була ще лютіша, коли нищилась сама народна душа і поет побожно молить Бога за кращу долю свого народу, щоб Господь допоміг визволитися на цей раз з московських кайданів: «І всякий день перед нами – / Стид наш перед нами. / Окрадені, замучені, / В путях мираєм; / Не молимося чужим богам, / А Тебе благам: / Поможі

нам, ізбави нас / Вражої наруги! / Поборов Ти першу силу, Побори і другу, / Ще лютішу! / Помози нам / Встать на ката знову!» [Шевченко 1952, 2: 174]. А рядки ці – це вже не переспів з біблійного тексту, а оригінальний і конгеніальний перетвір його на новий кшталт, – писав професор Леонід Білецький.

Тут відкривається ясно всі прагнення поета повстати проти московського ката, у визвольній боротьбі перемогти його і стати вільним, щасливим, незалежним на своїй землі – велика мрія Тараса Шевченка. В цьому псалмі сконцентрував він всі свої думки, всю силу прохання, молитовного благоговіння й побожності цілого народу, самого себе. Також цей псалом розкриває нам розуміння національної, релігійної ідеології самого Тараса Шевченка.

Література:

Рожко 2012: Рожко В. Тарас Шевченко і Волинь. – Луцьк, 2012. – С. 15.; *Шевченко 1952* Шевченко Т. Кобзар. – Вінніпег, 1952. – Т. 2.; Митрополит Іларіон Релігійність Тараса Шевченка. – Вінніпег, 1964.; Шевченко Т. Кобзар. – Вінніпег, 1953. – Т. 3.; Митрополит Іларіон Релігійність Тараса Шевченка. – Вінніпег, 1964.; Шевченко 1971: Шевченко Т. Твори: У 5 т. – К.: 1971. – Т. 3.; Митрополит Іларіон Релігійність Тараса Шевченка. – Вінніпег, 1964.; Зайцев 1994: Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – Київ, 1994.; Шевченко Т. Кобзар. – Вінніпег, 1954. – Т. 4.; *Шевченко 1971*: Шевченко Т. Твори: У 5 т. – Т.5. – К., 1971. – Т. 5.

Рецензенти: Буяк Б.Б., доктор філософ. наук, проф. (Тернопіль)

Цвіркун В. М., канд. філософ. наук, доц. (Тернопіль)

Тетяна Скуратко, канд. філол. наук (Тернопіль)

ББК 83.3 (4УКР)

УДК 821.161.2

Імагологічний світ поем Івана Драча про Тараса Шевченка

У статті простежено діалектичну єдність традиції і новаторство в поетичному епосі Івана Драча. Значна увага приділяється Шевченківським традиціям у художньому дискурсі поем митця (на прикладі поеми-симфонії І. Драча «Смерть Шевченка»).